

Regeringskansliet
Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm den 14 november 2018

Betänkandet Ett ordnat mottagande-gemensamt ansvar för snabb etablering eller återvändande (SOU 2018:22) samt promemorian Ett socialt hållbart eget boende för asylsökande

Utifrån de intressen Amnesty International (nedan Amnesty) har att bevaka och som främst gäller asylprövningen och återvändandeprocessen, anförs följande.

Amnesty avstyrker förslaget på ankomstcenter och avresecenter.

-Amnesty saknar, i delarna kring själva asylprövningen en analys av hur förslaget ska kunna vara praktiskt genomförbart, med respekt för grundläggande rättssäkerhetsgarantier, EU-gemensam lagstiftning och den flexibilitet som krävs i den komplexa verksamhet som prövning av skyddsbehov är.

-Förslaget om ankomstcenter grundar sig på, och är beroende av, att de initiala delarna i asylprövningen genomförs inom 30 dagar samt att Migrationsverkets så kallade ärendesortering fungerar. Amnesty är av uppfattningen att detta i sig inte är realistiskt och att således en av själva grundförutsättningarna för förslaget fallerar.

-Såvitt känt, fungerar Migrationsverket ärendesortering (spårindelning) långt ifrån i hela landet. Inte heller har metoden utvärderats vilket innebär att vi idag inte vet något om dess effektivitet eller eventuella problem.

-Migrationsverket har under en rad år haft olika projekt med syfte att ta fram metoder och handläggningsrutiner för att korta handläggningstiderna. Amnesty har i flera fall deltagit i detta arbete i referensgrupper, bland annat i projektet Kortare väntan. Oavsett anledning, kan konstateras att Migrationsverket inte har lyckats med att korta handläggningstiderna i den omfattning som man har haft ambition att göra.

-Ambitionen att ha så korta handläggningstider som möjligt är mycket lovvärd. Dock måste detta förutsätta att rättssäkerheten alltid upprätthålls i alla delar, liksom respekten för särskilt utsatta individer och asylsökande med särskilda behov.

- Utredningen utgår från en typ av "idealärende" där alla utredningsåtgärder ska kunna ske inom de 30 dagar som den asylsökande ska befinna sig i ankomstcentret. Detta är i sig inte realistiskt. Asylprövning är en svår och komplex verksamhet. I vissa, ganska få fall, är det mer eller mindre direkt uppenbart att en person har rätt till skydd, eller i vissa fall, att hon inte har rätt till skydd. Även där ska dock en individuell asylprövning ske men det kan då möjligen fungera med 30 dagar.

I det stora antalet fall är det mer komplext än så. Människor som söker asyl lider inte sällan av olika typer av trauman. Många behöver tid på sig för att i någon mån återhämta sig efter en flykt som kan ha pågått under lång tid. Andra behöver tid på sig för att få hit dokumentation som är av betydelse för att visa på skyddsbehovet. Man behöver vidare tid på sig för att möta sitt offentliga biträde och tillsammans med denna förbereda sig inför Migrationsverkets muntliga asylutredning. Det behövs ibland en så kallad muntlig komplettering, således ytterligare ett möte med Migrationsverket. Det offentliga biträdet behöver tid för att tillsammans med sina klienter förbereda och inge yttrande över den muntliga utredningen.

-Det offentliga bitrådets roll saknas för övrigt helt i utredningen. En rättssäker asylprocess förutsätter att det offentliga biträdet finns tillgängligt för den asylsökande tidigt i processen och så god tid innan den muntliga asylutredningen att man har kunnat mötas för att tillsammans förbereda sig inför denna.

-Utredningen föreslår att Migrationsverket bör prioritera ansökningar från individer som bor i ankomstcentren och följer regelverket. Amnesty vänder sig mot denna typ av bestraffande åtgärder och ifrågasätter hur förslaget överensstämmer med grundläggande principer såsom objektivitetsprincipen och likhetsprincipen.

-Amnesty vänder sig mot utredningens förslag att "kraftiga öknings av antalet asylsökande av antalet nya asylsökande bör hanteras genom politiska beslut i syfte att anpassa asyllagstiftningen så att ett kvalitativt och effektivt mottagande kan upprätthållas".

Asyllagstiftningen grundar sig på internationella flyktingrättsliga och folkrättsliga principer. Det är av stor, och avgörande betydelse, att Sverige har en asyllagstiftning och ett mottagandesystem som utgår från människors behov och situationer som tvingar människor på flykt och som korresponderar med de krav Sverige som land ställer på stater i konfliktområden.

-Amnesty är av uppfattningen att det är olämpligt att tvinga människor att flytta till särskilda avresecenter. Det saknas resonemang kring hur det ska fungera rent praktiskt liksom hur systemet korresponderar med grundläggande rättssäkerhetsgarantier och varför center skulle underlätta återvändandet och leda till att flera återvänder frivilligt.

-Vi kan se en risk för att en ovilja att flytta till ett avresecenter tas för intäkt att fatta beslut om förvar eller annan tvångsåtgärd. Att inte vilja flytta till ett avresecenter kan ha en mängd olika orsaker såsom arbete, studier, ett nätverk för personer som lider av trauma eller tillgång till vård, för att nämna några. Amnesty kan också se risker med att förslaget blir kontraproduktivt i meningen att människor istället avviker. Amnesty föreslår att större fokus ska läggas på återvändandesamtal och tror att positiva incitament är mer effektiva för syftet med att öka antalet frivilliga återvändanden.

Avslutningsvis vill Amnesty påpeka att utredningen i de delar som gäller själva asylprövningen och återvändandefrågor är så pass generell att det är svårt att skapa sig en uppfattning. Fokus i utredningen ligger på snabbhet och integration och saknar nödvändig analys i andra delar.

Anna Lindenfors
Generalsekreterare
Amnesty International
Svenska sektionen

Madelaine Seidlitz
Ansvarig flykting-och migration
Amnesty International
Svenska sektionen

